

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גיליון תתס

ערב שבת קודש פ' מקץ - שבת חנוכה

ה'תשע"א

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', 'חילי בית דוד' - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חב"ד באה"ק, תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וק"ח שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"ר

לזכות

אסתר שרה בת אדל מרים תח"י

לרגל יום הולדתה ביום ח"י כסלו

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק,
ומתוך בריאות הנכונה, ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

* * *

IN HONOR OF

Devorah Leah שתח' Wiener

Born on 17 Kislev, 5771

AND IN HONOR OF HER BROTHERS AND SISTERS שיחיו

*

DEDICATED BY THEIR PARENTS

Mr. & Mrs. Yitzchok and Miriam שיחיו Wiener

נדפס לעילוי נשמת ר' אורי אהרן יואל ב"ר יוסף אר"י לייב ז"ל ופאולין רות ב"ר יצחק ע"ה
ולענין ר' יוסף אר"י לייב ב"ר משה באר ז"ל מרת חשא ב"ר נטע אורי הכהן ע"ה
ולענין ר' מאיר ב"ר צבי ע"ה ולענין יוסף ב"ר אר"י ע"ה
ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו - לשפע ברכות עד בלי די

ב"ה

דבר מלכות

3

הנצחון במלחמת גוג ומוגוג תלוי בחינוך! / משיחת פסח שני ה'תש"ם

זמן הגאולה

8

הוא שר "משיח נאו" כדי לצאת ידי חובה כלפי נכדו... / הזמן הנוכחי באור הגאולה

המעשה הוא העיקר

11

כל זמן שמשיח לא בא נרגש אצלו ש"ימי חסדים" / הוראות למעשה בפועל

ניצוצות של משיח

12

שאלה ותשובה ברכבת תחתית ליד בית הרבי / קטעים קצרים ופתגמים בעניני גאולה ומשיח

כתב יד קודש

13

על מה התבססה המלשינות על אדה"ז / צילום מהגהת כ"ק אדי"ש מה"מ על מגילת י"ט כסלו

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' חיים משה יהודה בהר"ר ירמיהו הכהן ולא"ה ע"ה בלוי
מו"ל כת"י הראשונים, רב בית כנסת ומנהיג רוחני במשך יובל שנים, וזיכה אלפים במצוות תפילין ומזוזה
נפטר ג' אייר ה'תשס"ג, לסדר "אמור אל הכהנים"
ולע"נ זוגתו הרבנית חנה חי' הנה בת ר' מאיר שמריהו ורחל - נפטרה י"ג כסלו ה'תשמ"ג
יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמתית והשלמה

אחת ההרכבות שהנהיג אדמו"ר הזקן היתה, אשר כל אחד מהחסידים ישחף בהחוקה
המשפחה שנסען לארץ ישראל ועסקן שם בחורה ועבודה ת'
באה"ק ת"ו, את הכספים שחסידי הב"ד בחו"ל שלחו להכולל.

המלשינים השתמשו בעובדה זו בתור חומר למלשינות להממשלה המרכזית בפטרבורג
באפרם אשר אדמו"ר הזקן הוא מורד במלכות, כי שולח הוא סכומים גדולים למדינה
אחרת (הטורקית, שהיתה אז המושלת באה"ק ת"ו) וגם הוסיף בהטעמה לחזק דברי
מלשינותם, כי בדרושיו ברבים אומר - אדמו"ר הזקן - שמלכות איננה ולא כלום, ספירת
המלכות היא ספירה אחרונה, ספירת המלכות לית להמגרמה כלום וכו' וכו', בקצרה:
שמלכות היא ענין היותר נמוך.

זה היה החומר העיקרי של המלשינות, לבד הרבה מלשינות עטני הערך. והדגישו
במכתב "המטירה" אשר אין לסמוך על הממשלה המקומית, רק שהממשלה המרכזית תחזק את הדבר
בידה, לאסור את אדמו"ר הזקן ולהביאו למשפט בפטרבורג. **הנה** **השם** המלשינים להפטר
בבת אחת ובחדא מהתא אדמו"ר הזקן ומכל תנועת החסידות, היל"ת.

* * *

המלשינות הצליחה ובהול המועד טוכות שנת תקנ"ט בא פתאום לליאזני שר
צבאי בלוי קבוצת שוטרים מזוינים לאסור את אדמו"ר הזקן ולהבילו לפטרבורג.
אדמו"ר הזקן בהפצו ההתישב בינו לבינן, עצמו במצבו שנתהוה אז, יצא מביתו
דרך דלת מאחורי חדרו - החוצה לשרה הסמוך.

הגיבול בהכירו את המצב על הפקידים לא רצה להפריע את ימי החג, השאיר אחדים
מאנשיו במקום והוא בעצמו נסע מהעיר.
האדמו"ר החליט **ליתו עמה** **לקחת** **אם יבואו** עור הפעם לאסרו, ואמר למקורביו
שגמר בלבו לקבל הכל לטובה. **ליתו עמה** **לקחת** **אם יבואו**

עברו ימי החג שמיני עצרת ושמתח הורה, החסידים היו בהתמרמרות גדולה.
באסרו חג בבקר - חל ביום ה' לשבוע - כבר נודע להחסידים מהערים הסמוכות: וויטבסק,
רודניא, קאליסק, ליאדי, זאנאוויטש, דובראווני ועוד הממאורע המעציב, אשר בחותמ"ס
העבר בא שר לליאזני לאסור את האדמו"ר ולע"ע נסע משם.

* * *

אדמו"ר הזקן בהיותו מסדר ומצביא נפלא, פרסם - באסרו חג - בקר - מכתב כללי
לעדת חסידי הב"ד, אשר בו הוא מזהיר את חסידיו ומקדושי, שיתחזקו בתקוה ובסתון גמור
בהש"ח ובזכות רכותינו הקדושים. ואם בהכרח יהי' לסבול הוא לוקח זאת על עצמו.
ענה - כתב אדמו"ר הזקן במכתבו - מבין הוא את הרמז שרמז לו לפני שנים רבות
פורו ורבו המגיד ממזויטש, אשר יהי' מוכרח לסבול ויעברו עליו זמנים קשים, והוא
מזהיר את החסידים באזהרה גדולה ובהתראה רבה, אשת"ל" מה שיהי', יתנהגו בשקט
ובמנוחה נגד המנגדים.

אח זקני החסידים הוא מזהיר - במכתבו - שיפקחו וישגיחו על הצעירים, ואת
החסידים הצעירים מזהיר שיגזרו במשמעת הראוי' לזקני החסידים.
מהמכתב הכללי הזה נלעו מיד העתקות במספר מרובה ושלחו אותו ע"י שלוהים
מיוחדים לכל חסידי הב"ד בעיירות הקרובות והרחוקות.

מיוחדים לכל חסידי הב"ד בעיירות הקרובות והרחוקות.

ענינים, **למבוארים** בארוכה בתורת החסידות הב"ד
- 5 -
א"ת"ח ה"ת"ל
האמצעים

המדור מוקדש לעילוי נשמת ר' יהודה ב"ר **צבי הירש** ע"ה **סטראל** - נפטר ביום כ"ז אלול
ולע"נ זוגתו **טשרנא גיטל** בת ר' **יעקב** ע"ה - נפטרה ביום ה' טבת
יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמתית והשלמה
נדבת בנם - יבלחט"א - הרה"ח **שמואל סטראל** ומשפ' שיחי

יחי המלך

סניף ארה"ב: 383 Kingston Ave. #38, Brooklyn, NY 11213 • טל': 646-544-5386
סניף ארץ הקודש: ת.ד. 2025 כפר חב"ד, 60840 • טל': (03) 960-0667 • פקס: (03) 960-7219
דואר אלקטרוני: chinuch@015.net.il • אינטרנט: www.moshiach.net/blind

האדמו"ר החליט **בינתים מה לעשות** אם יבואו עוד הפעם לאסרו, ואמר למקורביו שגמר בלבו לקבל הכל לטובה.

עברו ימי שמיני עצרת ושמחת תורה, החסידים היו בהתמרמרות גדולה. באסרו חג בבקר – חל ביום ה' לשבוע – כבר נודע להחסידים מהערים הסמוכות: וויטבסק, רודניא, קאליסק, ליאדי, יאנאוויטש, דובראווי ועוד מהמאורע המעציב, אשר בחוהמ"ס העבר בא שר לליאזני לאסור את האדמו"ר ולע"ע נסע משם.

* * *

אדמו"ר הזקן בהיותו מסדר ומצביא נפלא, פרסם – באסרו חג בבקר – מכתב כללי לעדת חסידי חב"ד, אשר בו הוא מזהיר את חסידי ומקושריו, שיתחזקו בתקוה ובטחון גמור בהש"ת ובזכות רבותינו הקדושים. ואם בהכרח יהי לסבול הוא לוקח זאת על עצמו.

עתה – כתב אדמו"ר הזקן במכתבו – מבין הוא את הרמז שרמז לו לפני שנים רבות מורו ורבו המגיד ממזריטש, אשר יהי מוכרח לסבול ויעברו עליו זמנים קשים, והוא מזהיר את החסידים באזהרה גדולה ובהתראה רבה, אשר, יהי מה שיהי, יתנהגו בשקט ובמנוחה נגד המנגדים.

את זקני החסידים הוא מזהיר – במכתבו – שיפקחו וישגיחו על הצעירים, ואת החסידים הצעירים מזהיר שיהיו במשמעת הראוי לזקני החסידים.

מיד נעשו העתקות במספר מרובה מהמכתב הכללי הזה ושלחו אותו ע"י שלוחים מיוחדים לכל חסידי חב"ד בעיירות הקרובות והרחוקות.

הנצחון במלחמת גוג ומגוג תלוי בחינוך!

מובא בזהר שדורנו זה הוא גלגול ודוגמת דורו של רשב"י ● כשם שרשב"י פעל שגם קטנים שבדורו יגלו את "מעיינותיך חוצה" - עד"ז בזמננו זה ש"הם הכירוהו תחלה" ● מלחמת גוג ומגוג היא לכא' צרה איומה לישראל, ובכל זאת אומר רשב"י שישנה ר"ל צרה גרועה יותר והיא "תרבות רעה בתוך ביתו של אדם" ● כמה נוגע החינוך של ילד יהודי, עד שבזה תלוי הענין שמלחמת גוג ומגוג אינה מזיקה לבנ"י ● קטעים משיחת פסח שני ה'תש"מ - בלתי מוגה, תרגום חפשי*

תרגום חפשי ללשון הקודש - בעריכת מערכת "יחי המלך"

נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל גוי", כלומר, שהילדים האלו שהקב"ה נתן לו – הם יביאו את ענין הגאולה ממלחמת סנחריב.

בפסוקים ובפרקים שלפנ"ז אנו מוצאים את שמות הילדים אליהם התכוון ישעי': שאר ישוב⁴, עמנואל⁵ ומהר שלל חש בז⁶ (ומפרשי התנ"ך⁷ חלוקים בדעתם לאיזה מהם בדיוק היתה כוונתו – האם לשניים אלו או לשניים אחרים או לכל השלשה וכו').

והנה ידוע ששמו של האדם הוא ענין המורה על תוכנו, וכדברי הגמרא⁸ "ר"מ דריש

א. הגמרא במס' סנהדרין¹ מספרת על מלחמת סנחריב בישראל, ואמרת על כך ש"ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח וסנחריב גוג ומגוג", היינו שמלחמה זו היא בדוגמת מלחמת גוג ומגוג בזמננו זה².

בספר ישעי'³ מובאים דבריו של הנביא בקשר למלחמה זו: "הנה אנכי והילדים אשר

(* הערת המו"ל: שיחה זו, המדברת ברובה על אופן וחשיבות חינוך הילדים בשייכות לגאולה העתידה, מובאת בזאת בקשר עם הכרזת אגודת חסידי חב"ד באה"ק על שבת זו: "שבת חינוך" – לחיזוק והוספה בחינוך החסידי החב"די.

להעיר שחלקים בהשיחה (סעיפים ד-ו) נאמרו (גם) בקשר עם הפלישה הסובייטית לאפגניסטן והמתיחות הגדולה שהיתה בין ארה"ב לברית המועצות דאז.

(1) צד, א.

(2) ראה כוכבית שבתחלת השיחה.

(3) ח, יח.

(4) שם ז, ג.

(5) שם, יד.

(6) שם ח, ג.

(7) עה"פ שם, יח.

(8) ראה יומא פג, ב. וראה בארוכה תשובות

וביאורים בתחלתו.

מדור "זמן הגאולה" מוקדש

לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' יעקב זלמן חיים בהרה"ח ר' אברהם מרדכי לוי יצחק ע"ה סעמיועלס

נלב"ע ביום כ"ג כסלו ה'תשמ"ו - ת.נ.צ.ב.ה.

ולזכות זוג' - תבלחט"א - מרת רחל תחי', ולזכות בניהם ובנותיהם: מרת בת שבע דבורה ובעלה הרה"ת ירוחם פישל גדלי' הכהן ש"י בראנשטיין, מרת גיטל מלכה ובעלה הרה"ת אברהם ישראל ש"י ביסטריצקי, הרה"ת שמואל מאיר וזוג' מרת נחמה ש"י סעמיועלס, הרה"ת יוסף יצחק וזוג' מרת מרים קיילא ש"י סעמיועלס, וכל בני משפחתם שיחיו

לברכה והצלחה בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות, ולקבל פני משיח צדקנו תיכף ומיד ממש

בשמא", ובפרט בנדו"ד – שבנבואת ישעיהו גופא מוסבר התוכן והטעם לכך שקראו להם דווקא בשמות אלו: **עמנואל** – כי עמנו אל; **מהר שלל חש בז** – שלא רק ישנו ה"שלל" וה"בז" (ביזה) אלא עוד באופן ד"מהר" ו"חש", ו**שאר ישוב** הוא הענין דמלחמת משיח, עליו נאמר⁹ בהפטרות יום אחרון-של-פסח "ויצא חוטר מגזע ישי" ואח"כ¹⁰ "יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו גו" – יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

וזהו למרות שמדובר כאן ב"שאר ישוב" (היינו רק מה שנשאר), אעפ"כ אומרים ש"הילדים (האלו) אשר נתן לי ה'" פועלים אח"כ את הגאולה של כל אחד ואחת מישראל, וכנ"ל ש"ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח וסנחריב כו' (ההיפך ממשיח)", שאז ישנו ה"שלל" וה"בז", ועוד יותר – מקבלים זאת באופן ד"מהר" ו"חש" – אחישנה¹¹, מכיון שזה מיוסד על הענין דעמנואל, כדלקמן.

ג. [.] ויש לקשר זה עם המדובר כמ"פ – שצריכים לגדל ולחנך ילדים שיידעו ולא יתביישו בזה שהם "שאר", כלומר שהם מיעוט בלבד לגבי עמי הארץ, ויתכן אפי' שהם מיעוט לגבי שאר הילדים בשכונתם ואפי' מיעוט מתוך היהודים הדרים בה,

אבל עי"ז ש"עמנו אל" ניתן הכח והיכולת לפעול שהמיעוט הזה, "שאר", יהי' במעמד ומצב ד"ישוב", ולפעול זאת באופן של שמחה גדולה.

ואזי ישנו ה"מהר שלל חש בז" – שלא נותר אף יהודי אחד ויחיד שלא נשלל ונבזז – הוכנס ע"י אותם ילדים אל תוך מחנה צבאות ה', שגם הוא ירצה ויצעק "עמנו אל".

9 ישעיהו יא, א.

10 שם, יא.

11 שם ס, כב. סנהדרין צח, א.

ואין שלל גדול מזה אצל ילד יהודי, עאכו"כ אצל גדולים בדעת, מאשר למשוך ילד יהודי שני ושלישי, עד לכל הילדים היהודים שבשכונתו – אל תוך מחנות צבאות ה', ולהעמידם במעמד ומצב ד"הם הכירוהו תחלה"¹².

ג. בפרט ע"פ המובא בזהר¹³ ובכ"מ בספרי קבלה, שדורנו זה – דרא דעקבתא דמשיחא – הוא גלגול ודוגמת דורו של רשב"י, ומאז רשב"י לא הי' אף דור כ"דורו דילי". וכשם שרשב"י פעל שגם "רביי דעלמא"¹⁴ – קטנים שבדורו – יגלו את "מעיינותיך חוצה" (כמדובר בשיחה שלפנ"ז¹⁵) – עד"ז בזמננו זה ש"הם הכירוהו תחלה":

עי"ז שיתעסקו עם ילדים אלו וידברו איתם שיפעלו גם על חבריהם והבנות על חברותיהן (כמדובר בארוכה בהתוועדויות שלפנ"ז) – ויסבירו להם שאע"פ שהם "שאר", "אתם המעט מכל העמים"¹⁶, עליהם לדעת שישנה הבטחה ש"ישוב" – הם חוזרים והם עוד יחזרו ובודאי שכך יהי' – ואל להם להתפעל מכך שהיתכן לעמוד כנגד כל כך הרבה ילדים אחרים – כי כאשר "עמנו אל" אזי במילא "עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום"!

אמנם הילדים זקוקים לקבל סיוע מהמורים והמורות, המדריכים והמדריכות, עאכו"כ מההורים עצמם שאיתם הם נמצאים במשך רוב היום [שהרי בבית הספר הילד נמצא שעות ספורות בלבד, ואילו בשאר הזמן – באכילתו, בשתייתו, בשנתו ובטיולו – הוא

12 (12) סוטה יא, ב.

13 ראה זח"ג נח, א. קנט, א. וראה לקו"ש ח"ב ע' 512 הע' 62.

14 זח"א קיח, א. ועיי"ש קיז, א. וראה לקו"ש ח"ז ע' 121 הע' 5.

15 שיחות קודש תש"מ ח"ב ע' 866.

16 ואתחנן ז, ז.

על מה התבססה המלשינות על אדה"ז

בבואנו מחג הגאולה י"ט-כ' כסלו, ובהמשך למובא במדור זה בגליונות הקודם, הננו מפרסמים צילום נדיר ואחרון מהגהת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א על מגילת י"ט כסלו, שבה מופיע בתמציתיות סיפור המאסר והגאולה של רבינו הזקן נ"ע

פענוח הצילום (הכתי"ק בא בהדגשה):

אחת ההדרכות שהנהיג אדמו"ר הזקן היתה, אשר כל אחד מהחסידים ישתתף בהחזקת המשפחות שנסעו לארץ ישראל ועסקו שם בתורה ועבודת ה'.

למטרה זו יסד אדמו"ר הזקן את ה"כולל חב"ד", אשר חלק בין הלומדי תורה באה"ק ת"ו, את הכספים שחסידי חב"ד בחו"ל שלחו להכולל.

המלשינים השתמשו בעובדה זו בתור חומר למלשינות להממשלה המרכזית בפטרבורג באמרם אשר אדמו"ר הזקן הוא מורד במלכות, כי שולח הוא סכומים גדולים למדינה אחרת (הטורקית, שהיתה אז המושלת באה"ק ת"ו) וגם הוסיפו בהטעמה לחזק דברי מלשינותם, כי בדרושויו ברבים אומר – אדמו"ר הזקן – שמלכות איננה ולא כלום, ספירת המלכות היא ספירה אחרונה, ספירת המלכות לית לה מגרמה כלום* וכדומה, בקצרה: שמלכות היא ענין היותר נמוך.

זה הי' החומר העיקרי של המלשינות, לבד הרבה מלשינויות קטני הערך. והדגישו במכתב "המסירה" אשר אין לסמוך על הממשלה המקומית, רק שהממשלה המרכזית תקח את הדבר בידה, לאסור את אדמו"ר הזקן ולהביאו למשפט לפטרבורג. על ידי זה יזמו המלשינים להפטר בבת אחת ובחדא מחתא מאדמו"ר הזקן ומכל תנועת החסידות, היל"ת.

* * *

המלשינות הצליחה ובחול המועד סוכות שנת תקנ"ט בא פתאום לליאזני שר צבאי בלית קבוצת שוטרים מזוינים לאסור את אדמו"ר הזקן ולהבילו לפטרבורג.

אדמו"ר הזקן בחפצו להתיישב בינו לבין עצמו במצב שנתהווה אז, יצא מביתו – דרך דלת אחורי חדרו – החוצה לשדה הסמוך.

הגינרל בהכירו את המצב על אתר לא רצה להפריע את ימי החג, השאיר אחדים מאנשיו במקום והוא בעצמו נסע מהעיר.

* עניינים מתורת הקבלה המתבארים בארוכה בתורת חסידות חב"ד.

שאלה ותשובה ברכבת התחתית ליד בית הרבי

כאשר הרבי יצא בקריאה ד"לאלתר לגאולה", ה' זה בפרסום מאוד גדול, עד שכולם ידעו שה"ליובאוויטשער רבי" מדבר מאוד אודות משיח.

באותה תקופה נסעו שני יהודים ברכבת, ועברו בתחנה בה יורדים לביתו של הרבי. אמר האחד לחברו: פה גר ה"ליובאוויטשער רבי". שאלו החבר: מי הם הליובאוויטשער'ס? ענה לו היהודי בפשיטות: אלו הם היהודים שמאמינים במשיח!

(תרגום חפשי משיחת ש"פ מקץ התשי"ג - בלתי מוגה)

"יצורים פראיים" המאמינים שמחר יכול לבוא משיח...

[כ"ק אד"ש הפסיק בפנים שוחקות ואמר: שמעתי מאחד, שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר יצא ב"קול-קורא" אודות "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", פגש האחד את חברו ושאלו: מי הם אלו ה"ליובאוויטשער"? [היות וה' זה ארבע שנים בלבד מאז שליובאוויטש הגיע לאמריקה, במילא הוא לא ידע מי הם] ענה לו השני: ליובאוויטש הם "יצורים פראיים" ("ווילדע ברואים"), המאמינים שמחר יכול לבוא משיח...

מחר ממש יכול לבוא משיח.

(תרגום חפשי משיחת י"ט כסלו ה'תשכ"ז - בלתי מוגה)

כשיהודי שומע "מקץ" הוא מתעורר: אהא! זה מרמז על קץ הגאולה!

מיד כשיהודי שומע בקריאת התורה את המלה "מקץ" - הוא מתעורר: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין, קץ הגאולה!

לאחמ"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטרה - "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו" - הוא שומע מיד שמדובר בנוגע לגאולה העתידה!

(קטע משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה ה'תנש"א - מוגה)

לכות הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי וזוג' מרת נחמה פייגא שיחי וילדיהם: שולמית ובעלה הרה"ת דוד הלוי ובניהם: נתן הלוי ויוסף יצחק הלוי שי' לאבוקבסקי מאיר שלמה הלוי, חנה שרה, לוי יצחק הלוי וחה מוסיא שיחי שגלוב

קשור להוריו], לכן לכל לראש יש לדבר עם הילד בענין "השיב לב אבות על (ידי) בנים"¹⁷ ועד"ז ע"י בנות (וכך יוכל לקבל גם סיוע מהוריו).

ד. [.] ומכאן באים אנו לדבר נוסף הקשור לרשב"י, ענין שנכתב ונקבע בתורה שבעל-פה כבר בתחילתה:

איתא במסכת ברכות פרק ראשון¹⁸ "א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג".

כלומר - ישנו הענין דמלחמת גוג ומגוג אשר לכא' היא צרה איומה לישראל ("א' געוואלדיקע צרה"), כמובא בסנהדרין¹⁹ ובכ"מ, ועל-זה אומר רשב"י שישנה ר"ל צרה גרועה יותר והיא "תרבות רעה בתוך ביתו של אדם".

ממשיך רשב"י ומביא לכך ראי' מספר תהלים בתחלתו. [.]: "שנאמר²⁰ מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתבי בתרי' ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי ואילו גבי מלחמת גוג ומגוג כתיב²¹ למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק ואילו מה רבו צרי לא כתיב".

זאת-אומרת - דוקא על "בברחו מפני אבשלום בנו" אומר דוד המלך "מה רבו צרי", משא"כ על הפסוק "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק" אינו אומר "מה רבו צרי", אלא אדרבה - "יהגו ריק", וכפירוש רש"י²² (ומפרשי הש"ס) שזהו ענין של ריק והבל אשר אין לו שום ממשות לגבי בני ישראל, ולכן אינו אומר על-כך "מה רבו צרי".

אמנם גוים מתקוטטים בינם לבין עצמם, "רגשו גוים ולאומים יהגו", "סכסכתי מצרים במצרים"²³, גוים ולאומים בינם לבין עצמם - אבל כאשר מגיעים לנקודת מבטו של היהודי על כהנ"ל, ישנו פס"ד בתורה שלגבי בני ישראל זהו "ריק" - ומדוע? לא בגלל "כחי ועוצם ידי"²⁴ ח"ו אלא משום ש(כהמשך הפרק²⁵): "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו", במילא זה לא נוגע בבני ישראל ("דירט דאָס ניט אָן אידן")!

וחס-ושלום לומר על כך "מה רבו צרי", כיון שאין זה כלל "צרי", אלא הם משלים את עצמם בענינים שהם "ריק" והבל, ואין בהם בפועל שום ממשות מכיון ש"עמנו א-ל"²⁶!

ה. על מה כן זקוקים להזהיר "רבו צרי" - על ה"תרבות רעה בתוך ביתו של אדם", שלא יהי' ח"ו "אבשלום בנו".

מה הי' הענין אצל דוד? - כתוב בספר מלכים²⁷ על אדוני' (בנו של דוד) ש"לא עצבו אביו מימיו", שלכן אח"כ המשיך בפעולותיו²⁸. דמכיון ש"לא עצבו אביו מימיו", היו צריכים לחנכו באופן ש"לא עצבו אביו", וכאשר וויתרו לו היתה אח"כ נתינת מקום, רחמנא ליצלן, שיהי' "רבו צרי".

ורואים שהגמ' מקשרת את-זה עם מלחמת גוג ומגוג, דלכאורה מה הקשר ביניהם - הרי זהו ציווי בפני עצמו? אעפ"כ מקשרים ענין זה למלחמת גוג ומגוג, ודוקא רשב"י מקשר זאת, ודבריו אלה נכתבו בתחילת כל התורה שבעל-פה במסכת שנקראת בשם "ברכות", ובזה

(23) ישע"י יט, ב.

(24) עקב ח, יז.

(25) תהלים שם, ד.

(26) ישע"י ח, י.

(27) מ"א א, ו.

(28) ראה שם, ה. מתנשא לאמר אני אמלך ומפרש הרד"ק שם שאדוני' עשה כמעשה אבשלום (אחיו) שהי' חושב גם כן למלך. וראה ההמשך במלכים שם.

(17) מלאכי בסופו.

(18) ז, ב.

(19) צז, ב.

(20) תהלים ג, א.

(21) שם ב, א.

(22) ראה ברכות שם.

גופא בפרק הראשון של מס' ברכות!
וזהו המדובר לעיל²⁹ עם כל ה"שטורעם"
בנוגע לחינוך ילדי ישראל!

1. ומה שישנו "דגשו גוים ולאומים יהגו",
יודעים בני ישראל שזהו "ריק" מכיון ש"יושב
בשמים ישחק ה' ילעג למו" – לא זו בלבד
שהקב"ה מבטל זאת, אלא הוא עוד עושה זאת
באופן של לעג ושחוק כשם שלועגים
מטיפשות – היתכן שעושים בכלל דבר
שכזה...

הרי "הנוגע בכס (בבנ"י) נוגע בבבת עינו
(של הקב"ה)"³⁰!

וזהו גם מה שרשב"י כאשר מדבר³¹ ע"ד
המאורעות שיקרו בכל שנה ושנה בשבע
השנים שבסופן יבוא משיח צדקנו, מסיים:
"בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד
בא" – דלכאורה, מהי הנחמה בזה שיהיו אז
מלחמות? – אלא שאלו הם³² המלחמות
ד"דגשו גוים ולאומים יהגו", "סכסכתי מצרים
במצרים": מעשה עם אפגניסטן או מעשה
אחר, מעשה עם פלפול והוראות מסויימות,
רגש כזה או רגש של אחר – אבל בנוגע לבני
ישראל "הנה לא ינום ולא ישן שומר
ישראל"³³, מכיון שיהודי – ישראל – מתקשר
עם "שומר ישראל".

ואזי הוא רואה בגלוי ש"יושב בשמים
ישחק ה' ילעג למו"!

ומה שאומר לפנ"ז בפרק התהלים³⁴
"ננתקה את מוסרותימו" עם כל הענין כו' –

(29) סעיפים א-ג.

(30) זכר' ב, יב ובמצו"ד.

(31) בסנהדרין צז, א. (מגילה יז, ב) הוא בסתם
ברייתא, אבל כ"ה באוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע'
תסא. וראה הערה הבאה

(32) כ"מ ברור באוצר המדרשים שם (משא"כ
בסנהדרין - ראה רש"י שם)

(33) תהלים קכא, ד.

(34) ב, ג.

כל זמן שמשיח לא בא נרגש אצלו ש"ימיו חסרים"

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של
הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים לגאולה,

– הן מצד פרשת השבוע, פרשת "מקץ", "קץ הימים" ו"קץ הימיו" (כנ"ל*), והן מצד ימי
חנוכה שנקבעו על נס השמן, שהו"ע "בשמן קדשי משחתיו" (כנ"ל**), ובפרט בשבת חנוכה
(ששבת¹ קשור עם גאולה²) . . .

יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה³ ש"מכאן ואילך מוסיף והולך"⁴) בהענינים
המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם: חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן
שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב⁵ שאפילו מאה
ושלושים שנה הם "מעט", כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל (כנ"ל***).

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב),
שמן (רזין דרזין) שבתורה, באופן שמאיר "על פתח ביתו מבחוץ", "יפוצו מענותיך חוצה",
"עד דכליא רגלא דתרמודאי".

וכפשוט – ההוספה במבצע חנוכה כפשוטו, כולל גם עריכת התוועדיות של שמחה,
כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם "ימי שמחה והלל"⁶, והוספה בקיום המנהג דנתנית מעות
חנוכה⁷ וכיו"ב.

(משיחת ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת ה'תשנ"ב – מוגה)

1) ובפרט לאחרי חצות, זמן דסעודה שלישית,
ששייכת במיוחד ליעקב (זח"ב פח, ב), השלישי
שבאבות, שקשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק
השלישי (כנ"ל ס"י [סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 202
ואילך]).

2) כמזוגש בשירו של יום – "מזמור שיר ליום
השבת", "מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת
ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

3) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה
– שהרי "מעלין בקודש (ועאכו"כ ש) אין מורידין"
(שבת כא, ב).

4) שבת כא, ב.

5) שבשמו דוקא (ולא ע"ש אברהם ויצחק) נקרא
כאו"א מישראל.

6) כנ"ל הערה 5 [סה"ש שם ע' 194].

7) ביום ראשון, ז' דחנוכה, בסמיכות לתפלת מנחה
והדלקת נר ח' דחנוכה (החל מלפני מנחה, ובעיקר
לאחרי מנחה) – נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א
מהאנשים והנשים והטף שיחיו, מטבע של דולר (דמי
חנוכה) ושטר של דולר (לצדקה). ולמחרתו ("זאת
חנוכה", לאחרי מנחה ומעריב) נתן עוה"פ כנ"ל לכל
הנאספים שיחיו. (המו"ל).

(** ס"ח בהשיחה - סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 202. (***) ס"א בהשיחה - שם ע' 204.

(** ס"ח בהשיחה - שם ע' 201.

(35) שם, יב.

(36) בהמובא לקמן – ראה סה"מ תשי"ט ע' 531
ואילך ובהנסמן שם בשוה"ג.

(37) פרש"י מו"ק טז, ב.

(38) שם בגמ'.

(39) פרקים לח-לט "על הרי ישראל". וראה זכר' יד.

(40) ישע"י כט, א.

ו. ויתרה מזו – [הדרך שלהם] זה ההיפך מדרכו של משה רבינו בעצמו:

מוצאים אנו אצל משה רבינו, אשר למרות שהי' הלמדן הגדול ביותר – "משה קבל תורה מסיני"¹² ו"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"¹³, אעפ"כ, בהיותו בהר ארבעים יום – עסק בתפלה, כמ"ש¹⁴ "ואתפלל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה גו' ואתפלל אל ה' גו'", כלומר, שהתפלל במשך ארבעים יום!

טוען הוא, שהדרך שלו היא לשבת וללמוד, ומה שיטנם ענינים שצריכים להצילם – אזי, כלשון הידוע, ע"י התורה יפעל בירור בדרך מלמעלה למטה¹⁵;

ומוסיף לטעון – שמעט אור, ועאכו"כ ריבוי אור, ישרוף את החושך, ובינתיים יתוספו עוד חידושים בתורה!

והרי זה דבר פלא ("א מאדנע זאך"): משה רבינו צריך להעמיד דורות של תורה, והוא יודע שהתורה בכל הדורות הבאים תלוי' בו, ובכל-זאת הוא מתעסק בתפלה!...

השמעתם פעם דבר כזה ("אזא מין מעשה")?

ואעפ"כ אומרים שמשה התפלל, והיות שמדתו של משה היא מדת האמת¹⁶, אזי כשאומר שהתפלל – בודאי התפלל באמת!

ז. מכל זה מובן שצריכים להתפלל ולכוון את פירוש המלות בעת התפלה, וכאשר מתפללים ומכוונים את פירוש המלות – הרי זה צריך להיות לא רק על משך זמן התפלה, אלא על כל היום וכל החיים.

וכשם שבברכת "אתה חונן" הוא אינו מתכוון שיקויים רק בשעת התפלה, אלא כוונתו על כל היום וכל החיים, עד"ז בענינו, שכשאומרים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" צריכים לכוון את פירוש המלות על כל היום ולכל החיים, וכפי שהוא מיד ממשך "לישועתך קוינו כל היום"¹⁷.

ובאם אינו מכוון זאת – הרי זה היפך מצות התפלה, היפך השולחן ערוך!

ומה שטוען שזו לא דרכנו – אכן טענה זו היא ("ס'איז גאָר") ההיפך מדרכם של כל דורות בני" שהתנהגו ע"פ שו"ע: היפך דרכו של משה רבינו, עד גם היפך מדרכם של האבות שהיו לפני מתן תורה: היפך דרכו של יעקב אבינו, עד גם של יצחק ושל אברהם, ש"אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי", ועד"ז יצחק, ועד"ז יעקב, וכן לאחרי זה במשך כל הדורות, גם כשבני ישראל היו במצרים אזי "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם כו"¹⁸.

[. .] ומחנוכה ונרות חנוכה מגיעים ל"נרות של ציון"¹⁹, ומחנוכה מלשון חינוך²⁰, מגיעים לחינוך דבית המקדש השלישי והנצחי, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה ה'תשמ"א – בלתי מוגה)

(12) אבות רפ"א.

(17) ראה לקו"ש ח"כ ע' 458 ס"ו.

(13) ראה לקו"ש חי"ט ע' 252 הע' 20-21.

(18) יומא כח, ב.

(14) עקב ט, כה. וראה ברכות לד, א.

(19) יל"ש ר"פ בהעלותך. וראה לקו"ש ח"כ ע' 464 הע' 48.

(15) ראה ד"ה ת"ר תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך).

(20) תו"א וישב כט, ד.

(16) ראה סנהדרין קיא, סע"א.

היראה⁴¹, היינו שזו עיר שבה יראת ה' היא בשלימות, ויראה בשלימות צריכה להתבטא במעשה בפועל, שאם לא כן אין זו יראה, אלא רק כאשר היא פועלת בנוגע למעשה בפועל, שאזי במילא גם המעשה הוא בשלימות.

ואם-כן ישנה ירושלים בשלימותה, ומה שהי' "עוצו עצה" "ודברו דבר" – אזי מכיון שיש את הילדים שמתנהגים באופן ד"עמנו אל" הנה במילא "ותופר" "ולא יקום" – ומקויים המשך הענין "ועד זקנה אני הוא ועד

שיבה גו'" עם כל הפרטים שהוא מונה אח"כ, [. .] והולכים לקבל פני משיח צדקנו, ו"הם הכירוהו תחלה" – הילדים וה"גידולים שגידלתם" ילכו בראש, ולאחריהם ילכו ההורים שבאו בעקבות פעולתם של הילדים – "והשיב לב אבות על (ידי) בנים",

והולכים כולם יחד "ולב בנים על אבותם"¹⁷, ובשמחה גדולה – לקבל פני משיח צדקנו, "ושמחת עולם על ראשם"⁴², במהרה בימינו ממש.

(42) ישע"י לה, י.

(41) ראה תוס' ד"ה הר – תענית טז, א.

מדור ה"דבר מלכות"

מוקדש לזכות

הרה"ת אורי אהרן יואל בן מינדל וזוג' בת"יה רות בת שרה שיחיו

וילדיהם: שטערנא שרה ושמואל שיחיו

ולזכות דוד יעקב בן מינדל שי, מיכאל נחמיה בן חוה אסתר וזוג' רחל יפה בת מינדל שיחיו

וילדיהם: עדן שרה ושהם מרדכי שיחיו

ולזכות שושנה חסיה בת מינדל שתחי

ולזכות הרה"ת אפרים יונה בן פאולין רות וזוג' רייזל פרומה בת חי' רחל שיחיו

ולזכות הרה"ת יוסף יצחק בן רייזל פרומה שי' ולזכות חי' רחל בת שפרנצא שתחי

ולזכות צבי בן חי' רחל שי

הוא שר "משיח נאו" כדי לצאת ידי חובה כלפי נכדו...

תרגום חפשי ללשון הקודש - בעריכת מערכת "יחי המלך"

א. כאשר מביטים על אלו המנגנים בהתוועדות ואף מוחאים כף ביום השבת, רואים שפניהם עצובות מכיון שהם עושים עבודת פרך, הכריחו אותם ב"מלאכת נשים לאנשים"¹... וכאשר מביטים עליהם נעשה מצב רוח עצוב ("קאלעמוטנע").

הם טוענים שמחיאית כף זו עבודה לנשים ולילדים, הם (הילדים) צריכים לשיר שחפצים במשיח "נאו" ולא רוצים לחכות וכו'; אבל הוא יכול להתעמק ולחשוב במהותו של משיח, "ישכיל עבדי . . ירום ונשא וגבה מאוד"², דרגות נעלות!...

ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט³, שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, אזי בשעה שמחשבתו עסוקה במעלת המשיח, הוא נמצא "שם" במעלת המשיח! ומדוע עליו לשיר?! אך כיון שאסור "לפרוש מן הצבור"⁴, ועליו לצאת ידי-חובה כלפי נכדו... אזי "מדביק" הוא ("דירט ער צו") יד ליד.

ב. עד"ז הוא נוהג בכל הענינים שרבותינו נשיאינו תובעים:

כשמוגיע להפצת המעיינות חוצה, הוא יוצא ומושיט (יד רק עם) אצבע אחת, ועד"ז הוא גם נותן מתן יד (לא רק מן השפה ולחוץ, אלא גם) מן היד ולחוץ!...

אמנם למקבל אין נפקא-מינה כלל האם הוא נותן זאת בחיות, בעצלתיים ("פארשלאָפּענערהייט"), או משום שממש הכריחו אותו, שזהו לימוד זכות הכי גדול עליו...

ויתירה מזו: אפי' כשהוא מאבד סלע, ומוצא אותו אחד העוסק בהפצת המעיינות חוצה, אזי מובא בספרי⁵ שכאשר אחד מאבד סלע ועני מוצאו – הרי הוא (המאבד) מקיים בזה מצות נתנית צדקה.

ויתירה מזו, אפי' אם הוא מצטער על הכסף האבוד [ואדרבה – ע"פ תורה עליו להצטער ע"כ, כי "התורה חסה על ממונם של ישראל"⁶, והרי הוא לא יודע למי יגיע הכסף, ואף אם יודע – עדיין עליו להצטער, כי ה' יכול לתת זאת לצדקה עם כוונה נעלית, עם רצון ותענוג וכו'] אעפ"כ, הוא מקיים בזה מצות צדקה, כפי שאומר בספרי, משום שהמקבל קיבל זאת.

– אבל אצלו הרי חסרה החיות בהנתינה, מכיון שנתן זאת בשעה שנפשו האלוקית ישנה (אמנם מאחר שגם הנפש השני' ישנה, "הצליחו" להתרים אותו...),

(1) סוטה יא, רע"ב. (4) אבות פ"ב מ"ד.

(2) ישע"י נב, יג. (5) עה"פ תצא כד, יט. וראה לקו"ש ח"ט עמ' 203

(3) כש"ט הוספות אות לח. ובהנסמן שם בהערה. בהערות שם.

(6) ר"ה כז, א.

אבל הרי תובעים שיתן ברצון ובכוונה, ובכל כוחותיו הפנימיים.

ג. כמו-כן בענין הנגינה ומחיאית-כף:

זו אכן מסירות נפש גדולה ("אָ געוואַלדיקע") למחוא כף בשבת – שהרי המנגדים טוענים שיש שקלא-וטריא באחרונים⁷ האם מותר למחוא-כף בשבת, ואם-כן הוא מסכן בזה את מעמדו ומצבו בתור מהדר במצוות, ומוחא כפיים בשבת... – אך אעפ"כ אל לו להסתפק בזה, אלא עליו להגיע לדרגא נעלית יותר במסירות נפש.

וכפי שזה בענין קריאת התורה בימי החנוכה, שביום הראשון הנשיא המקריב הוא נחשון בן עמינדב, אשר היתה לו המסירות נפש לקפוץ לים⁸, שע"ז נבקע הים; אבל לאחמ"כ ביום הרביעי, כאשר הנשיא המקריב ה' ראובן – צריכה להתווסף דרגא נעלית יותר במס"נ.

ד. ובדקות יותר (בשבת יש לדבר בזכותם של ישראל):

הרי "שינה בשבת תענוג"⁹, ולכן יש הישנים בהתוועדות... וכך גם בשאר הענינים: ישנים בשעת התפלה, ישנים בשעת הלימוד, ועד"ז ישנים בסעודה; ובקריאת התורה הם עולים לתורה וישנים בשעת עשיית הברכות!...

והגם שהם מקיימים את מצות תפילה, על"י לתורה, אכילה וכו' – אבל עושים זאת מתוך שינה ("שלאַפּנדיקערהייט"), שהרי "שינה בשבת תענוג"!...

ע"כ אומרים להם, שבשבת יש בחי' "עתיק" שענינה תענוג ובה "עינא פקיאח דלא נים"¹⁰, כלומר, כל ענין השינה אינו שייך בה ונעלה ממנה לגמרי.

זו אכן לא הדרך שלהם, זו הדרך של השו"ע!

ה. והנה, כל ענינים אלו צריכים להיות בחיות. ובפרט עתה כשרוצים את משיח, שמשיח הוא המבוקש של החלל הימני.

אבל החלל השמאלי מתלבש ב"מעיל ארוך" ואומר: זו לא הדרך שלנו! אין דרכנו להכריח את הקב"ה למהר את משיח, אלא צריכים ללמוד תורה ולקיים מצות, ולהסתמך על היושר של הקב"ה, שבודאי יביא את משיח בזמן המתאים.

– זו אכן לא הדרך שלהם, זו הדרך של השולחן ערוך, של כנסת הגדולה, ושל כל יהודי המתפלל עם פירוש המלות!!

ישנו פס"ד מפורש בשולחן ערוך¹¹ שבשעת התפילה צריכים לכוון את פירוש המלות, ואפי' כשיש לו קושיא ברמב"ם שעליו לתרצה, בכל זאת הוא צריך לכוון את פירוש המלות!

הבית יוסף ה' גם למדן, ולמדן גדול יותר ממנו – היו שאלות שתירצם תוך יום אחד, היו ענינים שתוך יומיים, והיו גם ענינים שהשאיר בצריך-עיון –

אעפ"כ בנוגע לתפלה הוא כתב פס"ד ברור בשו"ע שצריכים לכוון את פירוש המלות!

(7) ראה לקו"ש ח"א ע' 230 ובהנסמן שם בהע' 32. יעקב) אחרי סעודת שבת.

(8) ראה סוטה לז, א. מכילתא עה"פ בשלח יד, כב. (10) זח"ג קכט, ב. וראה תו"א הוספות קיז, א. ובכ"מ.

במדב"ר פ"ג, ז. (11) או"ח רסצ"ח. שם רסק"א.

(9) יל"ד עה"פ ואתחנן ד, יט. סידור האריז"ל (קול